

Aleksandra KRUSZEWSKA

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska

Nauczyciele o gotowości szkolnej sześciolatków (komunikat z badań)

Teachers about school readiness of six-year-olds from urban
and rural areas (research summary)

Streszczenie

Sejm zniósł obowiązek szkolny dla 6-latków i przedszkolny dla 5-latków nowelizując ustawę o systemie oświaty. Zdecydowano, że dzieci będą obowiązkowo rozpoczynać naukę dopiero w wieku 7 lat, po rocznym, obowiązkowym wychowaniu przedszkolnym w wieku 6 lat. Ale czy naprawdę sześciolatki nie dają sobie rady w szkole? Czy nie są do tego należycie przygotowane przez przedszkole? Niniejszy artykuł jest próbą ukazania kompetencji sześciolatków w opinii nauczycieli.

Słowa kluczowe: sześciolatki w szkole, dojrzałość szkolna, dojrzałość motoryczna, dojrzałość poznawcza, dojrzałość społeczno-emocjonalna.

Abstract

Sejm (lower chamber of the parliament of Poland) abolished compulsory school education for 6-year-olds and compulsory pre-school education for 5-year-old kids when they novelized the act on the education system. It was decided that children shall start compulsory education at the age of 7 years, after one year of obligatory pre-school education at the age of 6 years. Does it really mean that the six-year-olds cannot cope in school? Aren't they properly prepared for such tasks by pre-school? This paper attempts at presenting competences of six-year-old children in the opinions of teachers as far as following spheres are concerned: motor, cognitive and social-emotional.

Keywords: school readiness, school maturity, motor maturity, cognitive maturity, social and emotional maturity.

Wprowadzenie

Szeroko zakrojone badania, prowadzone między innymi przez Barbarę Wilgocką-Okoń¹, Aldonę Kopik², dowiodły, że nie wiek decyduje o osiągnięciu dojrzałości szkolnej. Zgodnie z ich poglądami dziecko jest dojrzałe i gotowe do wykonania określonego zadania, wtedy gdy zdobędzie doświadczenia umożliwiające mu odnoszenie sukcesów, a nie wówczas, gdy osiągnie pewien wiek. Tym bardziej że każde dziecko rozwija się w innym tempie, każde jest indywidualnością, różni się od rówieśników cechami fizycznymi i psychicznymi³.

Pojęcie startu szkolnego często jest zastępowane dojrzałością szkolną czy też gotowością szkolną. Zdaniem Stefana Szumana:

[...] dojrzałość szkolna to osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, który czyni je wrażliwym i podatnym na systematyczne nauczanie i wychowanie w klasie pierwszej⁴.

Ta definicja mówi o tym, że dziecko stopniowo osiąga poziom poszczególnych sfer rozwoju w latach poprzedzających rozpoczęcie nauki szkolnej. Osiągnięcie odpowiedniego stopnia poszczególnych sfer jest wyznacznikiem gotowości do nauczania i wychowania⁵. Uważa się również, że:

[...] dojrzałość szkolna to taki stopień rozwoju dziecka, jaki jest niezbędny do podjęcia różnorodnych obowiązków, jakie niesie ze sobą życie szkolne. Jest to gotowość, chęć ich wypełnienia, chęć uczenia się, pewna samodzielność oraz taki poziom rozwoju fizycznego, umysłowego i społecznego, który pozwoli małemu uczniowi podjąć wymagania stawianym przez szkołę, przystosować się do nowych warunków oraz zapewnić dobre samopoczucie w grupie rówieśniczej i osiąganie sukcesów w nauce⁶.

W opinii Wilgockiej-Okoń jest to proces dojrzewania, w którym zachodzą zmiany rozwojowe, odbywa się spontanicznie. Jeśli chodzi o uczenie się, to zakłada, że ćwiczenia oraz kształtowanie jego właściwości dają szansę osiągnięcia dojrzałości szkolnej⁷. Istotny wpływ na dojrzałość szkolną ma to, czego

¹ Zob.: B. Wilgocka-Okoń, *Gotowość szkolna dzieci sześciolatek*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003; Eadem, *O badaniu dojrzałości szkolnej*, PZWS, Warszawa 1971.

² Zob.: A. Kopik (red.), *Sześciolatki w Polsce. Raport 2006. Diagnoza badanych sfer rozwoju*, Wydawnictwo Tekst Sp. z o.o., Kielce 2007.

³ Zob.: H. Bee, *Psychologia rozwoju człowieka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2004; A. Brzezińska, *Spoleczna psychologia rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2000.

⁴ E. Wojda, *Przygotowanie dziecka do podjęcia nauki szkolnej*, „Życie Szkoły” 2001, nr 3, s. 148.

⁵ Zob.: Z. Słobodzian, (red.), *Zanim dziecko rozpocznie naukę w szkole*, WSiP, Warszawa 1977.

⁶ B. Harchut, D. Kaławaj, *Dojrzałość szkolna i wspomaganie jej rozwoju*, „Kwartalnik Edukacyjny” 2004, nr 1, s. 53.

⁷ Zob.: A. Kopik, *Dziecko sześciolatek u progu nauki szkolnej*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2007, nr 9.

dziecko nauczyło się w okresie przed rozpoczęciem nauki szkolnej, jego wiadomości, słownictwo oraz doświadczenie zdobyte w wyniku własnej aktywności czy też zamierzonych oddziaływań przez dorosłych⁸.

Jest wiele definicji dojrzałości szkolnej, we wszystkich autorzy uwzględniają określony poziom intelektualny, społeczny i fizyczny, który daje dziecku możliwość udziału w życiu szkolnym. Na dojrzałość szkolną składają się poszczególne elementy: dojrzałość fizyczna, emocjonalno-społeczna, wolicjonalna oraz dojrzałość umysłowa⁹.

Komunikat z badań

Poniższe opracowanie stanowi próbę oceny dojrzałości do podjęcia nauki szkolnej dzieci sześciolatków. Przedmiotem badań uczyniono dojrzałość szkolną dziecka sześciolatka do podjęcia nauki szkolnej w opinii nauczycieli, celem zaś ocenę tej dojrzałości dzieci z dwóch środowisk: miejskiego i wiejskiego. Badana populacja stanowiła dzieci sześciolatki, które nie podjęły nauki szkolnej w pierwszej klasie.

Dojrzałość szkolna jest wypadkową czynników wyznaczających rozwój, a szczególna rola przypada tu doświadczeniom dziecka w sferze fizycznej, umysłowej i społecznej. Osiągnięcie określonego poziomu tych sfer czyni dziecko podatnym na wychowanie i nauczanie. Przyjrzyjmy się zatem opinii nauczycieli, dotyczącej dzieci sześciolatków w zakresie rozwoju sfer decydujących o osiągnięciu dojrzałości szkolnej.

W ramach weryfikacji hipotez porównano opinie nauczycieli dotyczące przygotowania dzieci wiejskich i miejskich w sferze rozwoju fizycznego, społeczno-emocjonalnego i umysłowego. W celu ustalenia stanu rozwoju fizycznego zostały postawione nauczycielkom następujące pytania:

1. *Jak ocenia Pani zdolność dzieci do dłuższego wysiłku i koncentracji?*
2. *Jak ocenia Pani ich stopień rozwoju fizycznego?*
3. *Jak ocenia Pani stopień sprawności manualnej?*
4. *Jak ocenia Pani umiejętność słuchania?*
5. *Jak ocenia Pani stopień poprawnego wybrzmiewania głosek?*

Nauczyciele oceniali stan rozwoju fizycznego według następującej skali: bardzo wysoko – 4 pkt.; wysoko – 3 pkt.; średnio/bądź przeciętnie – 2 pkt.; nisko – 1 pkt.; bardzo nisko – 0 pkt.

Średnią odpowiedzi nauczycieli na poszczególne pytania przedstawia poniższa tabela.

⁸ Zob.: J. Juszczyk-Rygałło, *Nowa Podstawa Programowa a dojrzałość szkolna dzieci sześciolatków*, [w:] *Sześciolatek w szkole*, A. Szafrńska (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2014, s. 75–87.

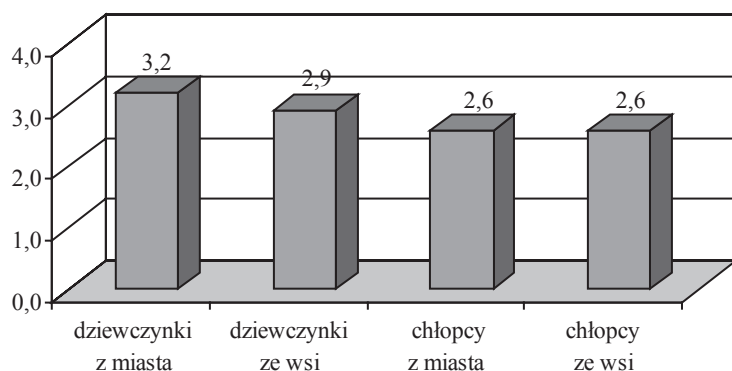
⁹ Zob.: A. Skowrońska, *Dojrzałość szkolna*, „Życie Szkoły” 2007, nr 7.

Tabela 1. Średnie odpowiedzi nauczycieli z miasta i wsi, dotyczące rozwoju fizycznego dzieci sześciolatków

Numer pytania	Dziewczynki z miasta	Dziewczynki ze wsi	Chłopcy z miasta	Chłopcy ze wsi
1	3,2	2,9	2,6	2,6
2	3,2	3,3	3,2	3,1
3	3,4	3,2	2,7	2,7
4	3,4	2,9	2,9	2,7
5	3,4	3,3	2,8	2,9

Źródło: badania własne.

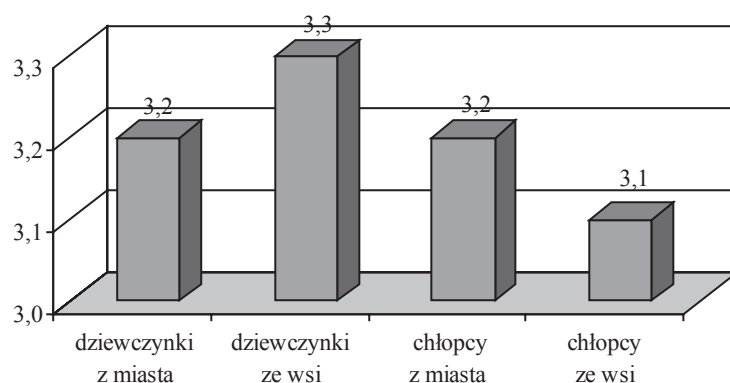
Na podstawie wyników badań dokonano analizy poszczególnych elementów rozwoju fizycznego, składających się na dojrzałość szkolną dziecka. Pierwsze pytanie dotyczyło opinii na temat zdolności do dłuższego wysiłku i koncentracji dzieci. Wyniki przedstawiają się następująco:

Wykres 1. Wyniki średnie, dotyczące zdolności dzieci do dłuższego wysiłku i koncentracji w opinii nauczycieli (pyt. 1.)

Źródło: badania własne.

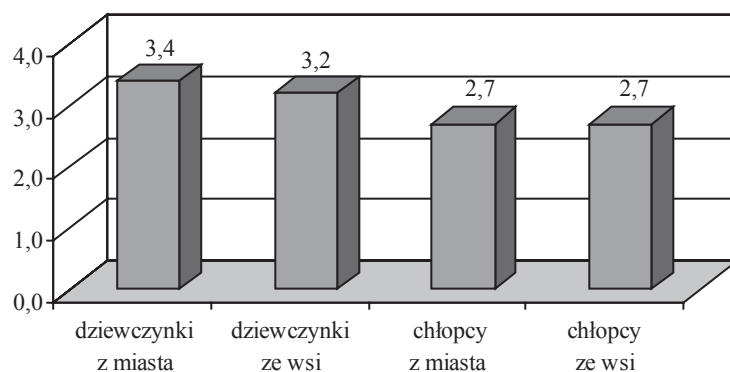
W opinii nauczycieli najlepszą zdolność do dłuższego wysiłku i koncentracji miały dziewczynki zamieszkujące w mieście. U dziewczynek ze wsi koncentracja i zdolność do dłuższego wysiłku rozwijały się nieco gorzej. Nauczyciele uznali, że najmniejszą zdolności w tym zakresie wykazywali chłopcy zarówno z miasta, jak i ze wsi. Mimo tych różnic wszystkie dzieci osiągnęły wysoki poziom rozwoju zdolności do dłuższego wysiłku i koncentracji.

Wykres 2. Wyniki średnie, dotyczące stopnia rozwoju fizycznego dzieci sześciolatków w opinii nauczycieli (pyt. 2.)

Źródło: badania własne.

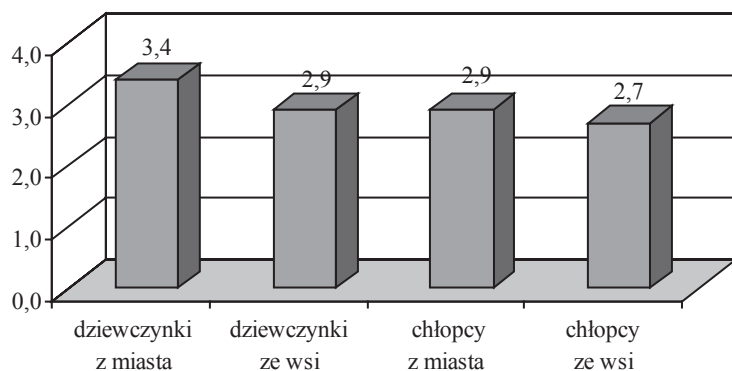
Nauczyciele najwyżej ocenili rozwój fizyczny dziewczynek na wsi, nieco niżej dziewczynek zamieszkujących w mieście. Rozwój fizyczny chłopców z miasta kształtował się na tym samym poziomie, jak ich rówieśniczek z terenów miejskich. Jednakże, w opinii nauczycieli, chłopcy ze wsi, pod względem poziomu rozwoju fizycznego, uzyskali najniższe oceny. Porównując opinie nauczycieli zarówno z miasta, jak i ze wsi uważa się, że wszystkie dzieci znajdowały się na wysokim poziomie rozwoju fizycznego, chociaż występowały pomiędzy nimi pewne różnice.

Wykres 3. Wyniki średnie, dotyczące stopnia sprawności manualnej dziecka sześciolatkowego w opinii nauczycieli (pyt. 3.)

Źródło: badania własne.

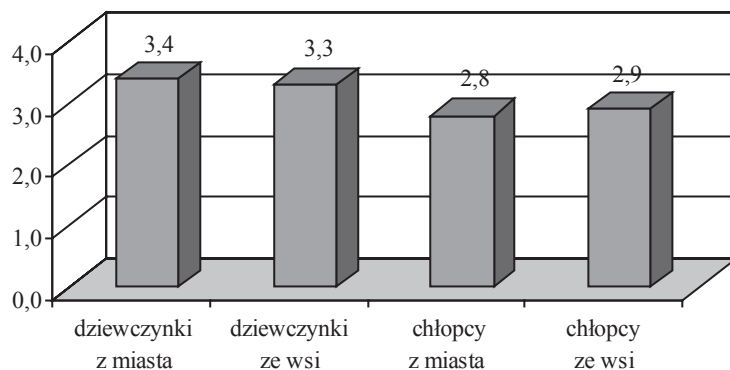
W zakresie sprawności manualnej dziewczynki z miasta „wyprzedziły” swoich rówieśników. Nauczyciele ocenili również wysoko sprawność manualną dziewczynek ze wsi. Z kolei chłopcy ze wsi i miasta, pod względem rozwoju sprawności manualnej, zostali ocenieni niżej od dziewczynek. Podobnie jak w poprzednim przypadku, według opinii nauczycieli, wszystkie dzieci sześciolatnie uzyskały wysoki poziom rozwoju manualnego.

Wykres 4. Wyniki średnie, dotyczące umiejętności słuchania dzieci sześciolatnich w opinii nauczycieli (pyt. 4.)

Źródło: badania własne.

Umiejętność słuchania najlepiej rozwinięta była u dziewczynek z miasta. Rozwój dziewczynek na wsi i chłopców w mieście kształtował się na tym samym poziomie. Chłopcy na wsi mieli najslabiej rozwiniętą umiejętność słuchania wśród dzieci sześciolatnich. Tę umiejętność należy uznać jako wysoko rozwiniętą.

Wykres 5. Wyniki średnie, dotyczące stopnia poprawnego wybrzmiewania głosek u dzieci sześciolatnich w opinii nauczycieli (pyt. 5.)

Źródło: badania własne.

W zakresie poprawnego wybrzmiewania głosek najwyżej zostały ocenione dziewczynki z miasta, najniżej natomiast chłopcy w mieście. Wśród dzieci zamieszkujących wieś, w zakresie poprawnego wybrzmiewania głosek, lepiej rozwinięte były dziewczynki niż chłopcy. W opinii nauczycieli stopień poprawnego wybrzmiewania głosek u sześciolatków, zamieszkujących na wsi i w mieście, kształtował się na wysokim poziomie.

Kolejną sferą, niezbędną do oceny dojrzałości szkolnej dziecka, jest sfera społeczno-emocjonalna. Aby zbadać dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej dziecka sześciolatniego w opinii nauczycieli, w ankiecie zostały umieszczone kolejne pytania, dotyczące dojrzałości społeczno-emocjonalnej. Oceniane były według tej samej skali: bardzo wysoko – 4 pkt., wysoko – 3 pkt., średnio/bądź przeciętnie – 2 pkt., nisko – 1 pkt., bardzo nisko – 0 pkt.

6. *Jak ocenia Pani umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych z rówieśnikami oraz współpracę z nimi dziecka?*
7. *W jakim stopniu dziecko jest samodzielne, zaradne i potrafi doprowadzić do końca podjęte zadanie?*
8. *Jak ocenia Pani stopień kontroli dziecka nad własnymi emocjami?*

Średnią odpowiedzi nauczycieli na poszczególne pytania przedstawia poniższa tabela.

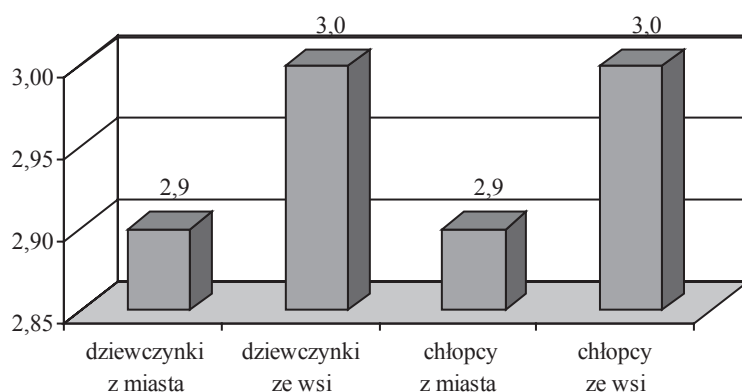
Tabela 2. Średnie odpowiedzi nauczycielek z miasta i wsi, dotyczące rozwoju społeczno-emocjonalnego

Numer pytania	Dziewczynki z miasta	Dziewczynki ze wsi	Chłopcy z miasta	Chłopcy ze wsi
6	2,9	3,0	2,9	3,0
7	3,4	3,3	2,8	3,1
8	3,2	2,9	2,8	2,9

Źródło: badania własne.

Na podstawie wyników badania przeprowadzono analizę poszczególnych elementów rozwoju społeczno-emocjonalnego, składających się na dojrzałość szkolną dziecka.

Pierwsze pytanie dotyczyło opinii nauczycieli na temat umiejętności dzieci sześciolatnich w zakresie nawiązywania kontaktów społecznych z rówieśnikami oraz współpracy z nimi. Wyniki badania ankietowego przedstawiają się następująco:

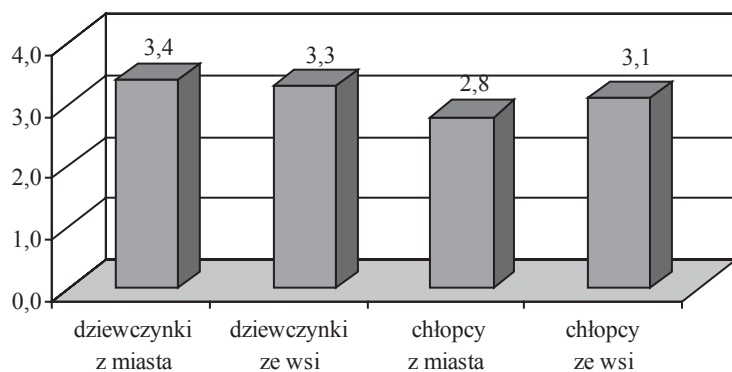

Wykres 6. Wyniki średnie, dotyczące umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych z rówieśnikami oraz współpracy z nimi dziecka sześciolatniego w opinii nauczycieli (pyt. 6.)

Źródło: badania własne.

Nauczyciele ocenili te umiejętności na takim samym wysokim poziomie zarówno u dziewczynek, jak u chłopców zamieszkujących na wsi. Nieco niżej, ale również na wysokim poziomie, u chłopców i dziewczynek z miasta. Na podstawie danych ankietowych stwierdzić należy, że według nauczycieli, zarówno dzieci z miasta, jak i ze wsi posiadały wysoką umiejętność nawiązywania kontaktów społecznych z rówieśnikami oraz współpracy z nimi.

Do osiągnięcia przez dziecko dojrzałości do nauki szkolnej należy wziąć pod uwagę stopień rozwoju emocjonalnego. O dojrzałości emocjonalnej można mówić wówczas, gdy dziecko cechuje pewna równowaga emocjonalna, umożliwiająca mu adekwatny stosunek do trudności i problemów szkolnych. Dlatego ankietowani nauczyciele oceniali stopień samodzielności, zaradności oraz umiejętność doprowadzenia do końca podjętego zadania.

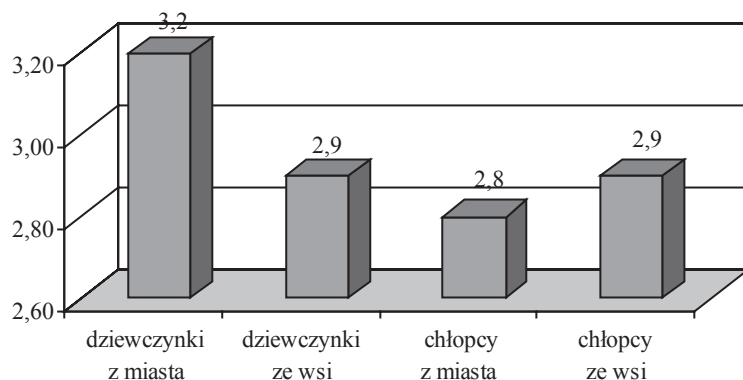

Wykres 7. Stopień samodzielności, zaradności oraz umiejętności doprowadzenia do końca podjętego zadania dziecka sześciolatniego w opinii nauczycieli (pyt. 7.)

Źródło: badania własne.

Nauczyciele najwyżej ocenili stopień zaradności i umiejętność doprowadzenia do końca podjętego zadania u dziewczynek sześciolatków z miasta, na drugim miejscu pod tym względem oceniono dziewczynki ze wsi. Nieco niżej ta sfera rozwinięta była u chłopców zamieszkujących na wsi. Najniższą ocenę uzyskali chłopcy z miasta. Niezależnie od wielkości oceny wszystkie dzieci sześciolatki znajdowały się na takim poziomie, który pozwala stwierdzić, że ich stopień samodzielności, zaradności oraz umiejętności doprowadzenia do końca podjętego zadania znajdował się na wysokim poziomie.

Kolejnym wskaźnikiem pozwalającym ocenić stopień rozwoju emocjonalnego jest kontrola nad emocjami.

Wykres 8. Wyniki średnie, dotyczące stopnia kontroli dziecka nad własnymi emocjami w opinii nauczycieli (pyt. 8.)

Źródło: badania własne.

W zakresie stopnia rozwoju kontroli nad własnymi emocjami najwyżej ocenione zostały dziewczynki zamieszkujące w mieście. Zarówno dziewczynki, jak i chłopcy zamieszkujący na wsi mieli taką samą średnią ocen. Najniżej w tym zakresie zostali ocenieni chłopcy z miasta. Mimo różnic w wysokości ocen wszystkie dzieci sześciolatki, według nauczycieli, posiadały wysoki stopień kontroli nad własnymi emocjami.

Aby podjąć naukę szkolną, niezbędne jest również osiągnięcie dojrzałości umysłowej, na którą składa się wiele czynników. W arkuszu badawczym umieszczono sześć pytań dotyczących tej sfery.

9. *W jakim stopniu dziecko wykazuje chęć zdobywania wiedzy, czytania i pisania?*
10. *Jak ocenia Pani zasób słownictwa dziecka?*
11. *Jak ocenia Pani stopień umiejętności określania stosunku przestrzennego, czasowego i ilościowego dziecka?*
12. *Jak ocenia Pani stopień umiejętności klasyfikowania przedmiotów według wielkości, kształtu, koloru i przeznaczenia przez dziecko?*
13. *Jak ocenia Pani bogactwo rysunków dziecka?*

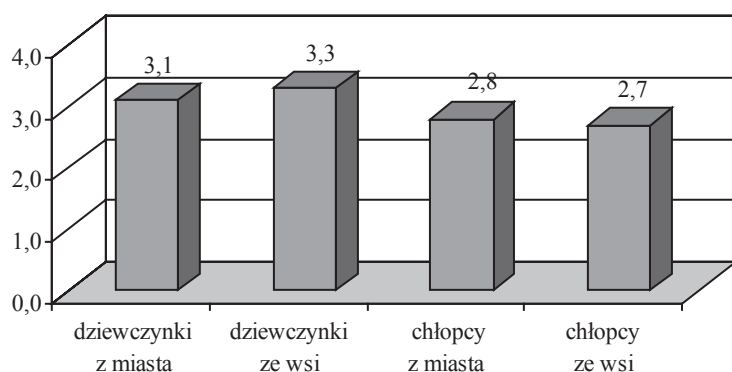
Wyniki badania ankietowego nauczycieli, dotyczące rozwoju umysłowego dzieci sześciolletnich zarówno z miasta, jak i ze wsi zostały zamieszczone w tabeli.

Tabela 3. Średnie odpowiedzi nauczycielek z miasta i wsi, dotyczące sfery umysłowej

Numer pytania	Dziewczynki z miasta	Dziewczynki ze wsi	Chłopcy z miasta	Chłopcy ze wsi
9	3,1	3,3	2,8	2,7
10	3,2	3,6	2,9	2,8
11	3,2	2,2	2,9	2,0
12	3,3	2,0	3,1	1,9
13	3,6	3,0	3,1	2,1

Źródło: badania własne.

Wymagania szkoły wobec ucznia w klasie I szkoły podstawowej zakładają, że dysponuje on pewnym zakresem wiadomości i umiejętności, zdobytym w domu rodzinnym oraz w przedszkolu. Postanowiono, więc zbadać stopień chęci zdobywania wiedzy, czytania i pisania u dzieci sześciolletnich.

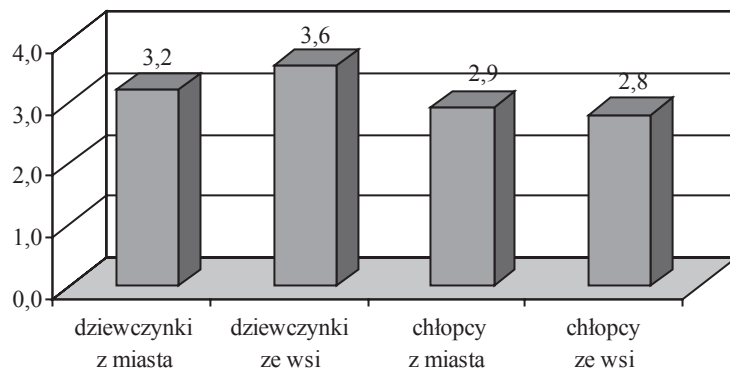
Wykres 9. Chęć zdobywania wiedzy, czytania i pisania dziecka sześciolletniego w opinii nauczycieli (pyt. 9.)

Źródło: badania własne.

Nauczyciele, pod względem chęci zdobywania wiedzy, czytania i pisania, najwyżej ocenili dziewczynki zamieszkujące we wsi, nieco niżej dziewczynki z miasta. Według nauczycieli, najmniejszy stopień rozwoju w tym zakresie wykazywali chłopcy zarówno z miasta, jak i ze wsi. Mimo różnic w osiągniętych wynikach, dzieci sześciolletnie prezentowały wysoki stopień chęci zdobywania wiedzy, czytania i pisania.

Nauka w szkole i konieczność przebywania wśród nauczycieli i rówieśników wymaga pewnych umiejętności komunikacyjnych. Kolejnym wskaźnikiem,

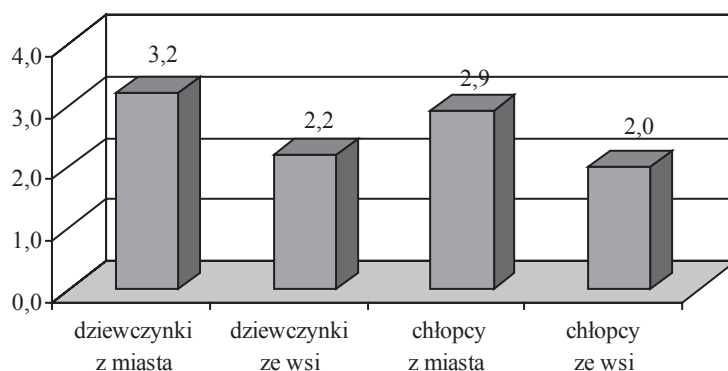
decydującym o rozwoju umysłowym jest zasób słownictwa, umożliwiający dziecku poprawną komunikację i podołanie obowiązkom szkolnym.

Wykres 10. Zasób słownictwa dziecka sześciolatka w opinii nauczycieli (pyt. 10.)

Źródło: badania własne.

Nauczyciele ocenili zasób słownictwa dzieci sześciolatków na wysokim poziomie u dziewczynek zamieszkujących na wsi. Zasób słownictwa u dziewczynek z miasta również kształtował się na wysokim poziomie. Mimo pewnych różnic zarówno chłopcy z miasta, jak i ze wsi również zostali ocenieni wysoko pod tym względem.

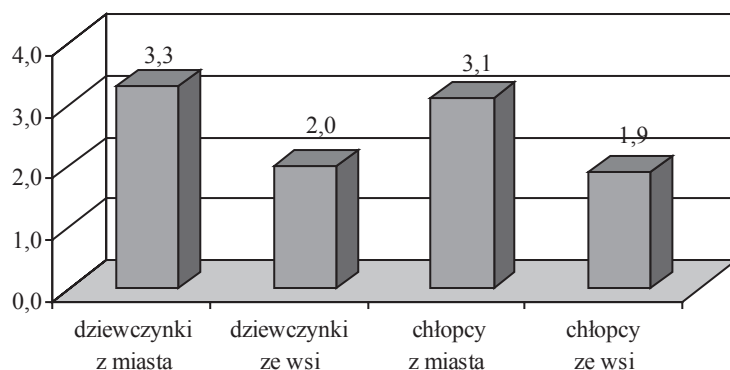

Wykres 11. Umiejętności określania stosunku przestrzennego, czasowego i ilościowego dziecka sześciolatka w opinii nauczycieli (pyt. 11.)

Źródło: badania własne.

Nauczyciele najwyżej ocenili umiejętności określania stosunku przestrzennego, czasowego i ilościowego u dzieci w mieście. Dziewczynki z miasta „wyprzedziły” pod tym względem swoich kolegów. Średnio bądź przeciętnie, nauczycielki oceniły umiejętności określania stosunku przestrzennego, czasowego i ilościowego u dziewczynek i chłopców zamieszkujących na wsi.

Kolejnym wskaźnikiem, pozwalającym ocenić stopień rozwoju umysłowego dziecka umożliwiającego mu realizację wymagań szkolnych jest umiejętność klasyfikowania przedmiotów według wielkości, kształtu, koloru i przeznaczenia. Poniżej przedstawiono, jak te umiejętności u dzieci sześciolletnich oceniali nauczyciele.

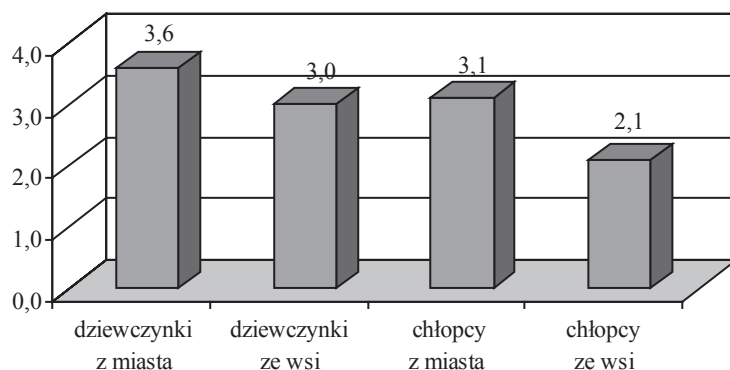

Wykres 12. Umiejętności klasyfikowania przedmiotów według wielkości, kształtu, koloru i przeznaczenia w opinii nauczycieli (pyt. 12.)

Źródło: badania własne.

Z powyższego wykresu wynika, że pod względem stopnia rozwoju umiejętność klasyfikowania przedmiotów według wielkości, kształtu, koloru i przeznaczenia wysoko zostały ocenione dzieci miejskie, najwyżej dziewczynki, nieco niżej chłopcy. W stopniu przeciętnym umiejętność klasyfikowania przedmiotów według wielkości, kształtu, koloru i przeznaczenia osiągnęły dzieci wiejskie. Najniżej pod tym względem zostali ocenieni chłopcy zamieszkujący na wsi.

Ostatnie pytanie kierowane do nauczycieli w ankiecie dotyczyło bogactwa rysunków. Analiza wyników badania przedstawiona została na wykresie.

Wykres 13. Wyniki średnie, dotyczące oceny bogactwa rysunków dziecka sześciolletniego przez nauczycieli (pyt. 13.)

Źródło: badania własne.

Bogactwo rysunków u dziewczynek sześciolatków zamieszkujących w mieście zostało ocenione przez nauczycielki bardzo wysoko. Nauczyciele uznali, że chłopcy z miasta i dziewczynki ze wsi, pod względem bogactwa rysunków, różniący się na wysokim poziomie. Nauczyciele w tym aspekcie ocenili średnio bądź przeciętnie chłopców ze wsi.

Wnioski

Pomysł posłania sześciolatków do szkoły wzbudził masę kontrowersji. Wydawało się, że wcześniejsza edukacja dzieci będzie przyjęta bez większych protestów. Tymczasem rodzice protestują, organizują akcje, dyskutują. Zwolenników, tak jak i przeciwników, wypełniania przez dzieci sześciolatków obowiązku szkolnego jest wielu. Większość rodziców i pedagogów zastanawia się nad możliwościami sześciolatków i poziomem ich przygotowania do sprostania obowiązkowi, jakie przed uczniem klasy pierwszej stawia szkoła. Powyższe opracowanie zebranego materiału badawczego stanowi próbę odpowiedzi na pytanie: „Czy rozwój dzieci sześciolatków jest na takim poziomie, że umożliwi im podjęcie nauki?” Szukając odpowiedzi na to pytanie dokonano oceny przygotowania sześciolatków do podjęcia nauki w szkole. Biorąc pod uwagę opinie nauczycieli na temat poziomu rozwoju sfery fizycznej, społeczno-emocjonalnej i umysłowej u dzieci sześciolatków zamieszkujących w mieście i na wsi należy stwierdzić, że dzieci w tym wieku osiągają taki stopień rozwoju, który umożliwia podjęcie nauki w szkole i sprostanie obowiązkowi. Pomimo opinii o wysokim stopniu rozwoju dzieci sześciolatków zarówno fizycznego, społeczno-emocjonalnego, jak i umysłowego to owszem, brak wystarczających gwarancji na to, że wszystkie sześciolatki w równym stopniu poradzą sobie z realizacją obowiązku szkolnego.

Nowelizacja ustawy, jaka obowiązuje od grudnia 2015 roku „podniosła” wiek szkolny do lat 7, pozostawiając rodzicom sześciolatków wybór: przedszkole czy szkoła.

Bibliografia

- Bee H., *Psychologia rozwoju człowieka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2004.
- Brzezińska A., *Spoleczna psychologia rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2000.
- Filipiak E., *Dojrzałość potrzebna od dziecka*, „Psychologia w Szkole” 2005, nr 3 (7)/2.
- Harchut B., Kaławaj D., *Dojrzałość szkolna i wspomaganie jej rozwoju*, „Kwartalnik Edukacyjny” 2004, nr 1.
- Juszczak-Rygałło J., *Nowa Podstawa Programowa a dojrzałość szkolna dzieci sześciolatków*, [w:] *Sześciolatek w szkole*, A. Szafrńska (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2014.

- Kopik A. (red.), *Sześciolatki w Polsce. Raport 2006. Diagnoza badanych sfer rozwoju*, Wydawnictwo TEKST Sp. z o.o., Kielce 2007.
- Kopik A., *Dziecko sześciolatnie u progu nauki szkolnej*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2007, nr 9.
- Skowrońska A., *Dojrzałość szkolna*, „Życie Szkoły”, Wrzesień 2007, nr 7.
- Słobodzian Z. (red.), *Zanim dziecko rozpocznie naukę w szkole*, WSiP, Warszawa 1977.
- Szuman S., *O dojrzałości szkolnej dzieci siedmioletnich*, „Nowa Szkoła” 1962, nr 6.
- Wilgocka-Okoń B., *Gotowość szkolna dzieci sześciolatnich*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003.
- Wilgocka-Okoń B., *O badaniu dojrzałości szkolnej*, PZWS, Warszawa 1971.
- Wojda E., *Przygotowanie dziecka do podjęcia nauki szkolnej*, „Życie Szkoły” 2001, nr 3.